

Три седмици в дъждовната гора на Амазония

Емилия Зафираку

През юни 2025г. шестима българи осъществиха едно необичайно пътуване по реките Рио Негро, Рио Демини и Рио Арака, за да достигнат до подножието на планинския масив („тепуи“) Сера до Арака (Serra do Aracá), който е разположен в Северозападната част на Бразилия. „Тепуи“ е особен вид планина, донякъде наподобява на пресечен конус, стръмно възвишение, завършващо със сравнително обширно плато. Тепуите са сред най-старите скалисти формации на планетата, изолирани една от друга земни форми, което ги прави находища на уникални видове ендемични растения и животни.

Най-известният тепуи е Рорайма на територията на Венецуела, той вдъхновява сър Артур Конан Дойл за книгата му „Изгубеният свят“, която в началото на XX век дава тласък на интереса към палеонтологията, динозаврите и към романтиката на науката, а след това е филмиран неколкостранно. Безспорно много впечатляващо и интересно място, което предизвиква интереса на пътешественици и търсачи на силни усещания от всички краища на света, но нашата цел бе друга – да стигнем до **Сера до Арака**.

Малко позната територия, която се „появява“ на картите едва след 2000 година. Тя се разпростира на площ

от 18 187 km²., най-южният тепуи от Гвианската планинска земя и едно от най-старите планински образувания в света. Тази територия е почти ненаселена, изключение прави южната ѝ част, където из някои от многобройните притоци на огромната Рио Негро, са разхвърлени на голямо разстояние едни от други самотни колиби и индиански агломерации (на запад от Арака е територията на няколко изолирани индиански племенни групи от народа яномами). Крайната цел на групата бе легендарният водопад Ел Дорадо (най-големият свободнопадащ водопад в Бразилия и Амазония с височина 353 метра). До него се стига след труден и изтощителен

Рорайма е най-известният тепуи в Южна Америка

Снимки: личен архив

Водопадът Ел Дорадо ни привлечаше от другия край на света

лен преход през джунглата, а последната част включва стръмно изкачване, за което се използват въжета. Първото официално изкачване е осъществено през 2003 г.

Нашата експедиция си има и предисловие. До идеята за Сера до Арака стигнахме, вдъхновени от нашия общ приятел Филип Лхамсурен (Вж интервю с него в Природа бр. 1/2021). Филип е изследовател на дивата природа и експедиционер, който през 2018 г. за 187 дни успява да прекоси Амазония сам, без да използва механизирани средства, изминавайки 7511 км с кану, пеша и с велосипед. Среца реална опасност за живота си, преодолява хиляди препятствия от най-различен характер и остава омагьосан от голямата река и кипящия живот около нея. Филип е човек, който следва сърцето си и порива на номадските си корени и основната цел, която си поставя с новата експедиция „Мълчаливите корени на Амазония“ е да изследва непознати

райони в бразилската джунгла и да обърне внимание на проблемите, свързани с човешката дейност, които много бързо унищожават най-богатата екосистема на Земята.

А сега да представя и останалите участници в експедицията: Аз, Емилия Зафираки съм писател, журналист и пътешественик, заедно с мен от първия ден на подготовката бяха д-р Емилия Вачева (херпетолог към Института за биоразнообразие и екосистемни проучвания към БАН) и Ивайло Абаджиев, за когото това не е първо пътешествие в Амазония. Тримата пристигнахме със самолет в столицата на щата Амазона – Манауш, където ни посреща Румен Коинов – фотограф и помощник на Филип, който живее в Бразилия повече от 20 години, там се присъедини и Марина Данаилова, която живее в щата Колорадо, САЩ. Последните няколко месеца Филип бе в джунглата и знаехме, че ще ни чака някъде там.

Слънцето залязва над Рио Негро – един от най-големите притоци на Амазонка

Участниците в експедицията от втория етаж на водния им дом (отляво надясно: Иво, Филип, Еми Зафираки, Пураке (капитан на лодката), д-р Еми Вачева, Маркас (местният ни водач и приятел на Филип), Селия – съпруга на Пураке и невероятен готвач, до нея е и Марина. Румен е зад кадър

Всеки от нас имаше различна идея за това пътешествие, но по същество целта ни бе обща: да стигнем до Филип, след което да продължим заедно през джунглата, за да достигнем до Сера до Арака и водопادا Ел Дорадо. А заедно с мен (по точно – в главата ми) пътуваше и литературен герой – жабокът Витан. Преди години написах детска книжка за него, той ми помогна да представя реални биологични факти, свързани с най-голямата регистрирана миграция в света на вида планинска жаба *Rana Temporaria*, която се случва на територията на България и бе регистри-

рана от покойния херпетолог и голям български учен доц. Бешков. Витан не ме пусна сама и в Амазония, където искаше да помогне да представя за децата Амазонската джунгла и необратимите промени, които настъпват в нея, породени от безогледно изсичане на гъжовната гора, от огромните пожари и природни бедствия, които унищожават с бързи темпове най-уникалната екосистема на Земята. Докато ние напредваме към Сера до Арака и Ел Дорадо, той пък щеше да търси митична анаконда, която ще върне водата в блатото на Сътворението, където се ражда животът

в племето на планинските жаби. Сюжетът на книжката започна да се оформя още в мига, в който зърнах Манауш от летището и не ме напусна през цялото пътешествие.

Не ще и дума, че Амазония е вълнуващо място, както за хора с пътешественически стремежи, така и за професионални биолози. Аз очаквах вълшебни пейзажи и авантюрите на едно екзотично пътешествие, а Еми Вачева предвкусваше тръпката от срещите с интересни и може би неоткрити досега животински видове. Идеята за пътешествие до Амазония ни грабна и защото бе една от онези възможности, които не трябва да се изпускат.

За Амазония знаехме много общообразователни неща, но малко практически – всичко и нищо едновременно. Заема територия от около 5,5 млн. km², което я прави най-обширната екваториална гора на Земята и се простира на тери-

торията на 8 държави. Амазонската екваториална гора притежава най-голямото биоразнообразие на планетата. През нея протичат няколко от най-дългите и пълноводни реки, сред които и най-пълноводната – Амазонка, която е дала наименованието на целия регион.

Големи части от тези обширни територии са слабо проучени. Тук все още живеят племена, които не познават цивилизацията, а учените откриват непрекъснато нови растителни и животински видове. Северозападната част на Амазония все още е terra incognita. Реално първото документирано изкачване на тепуя е през 2003 г. и почти нямаше достъпна предварителна информация. Преди две години Филип бе осъществил изкачване, заедно с група българи и основната информация, която имах бе от него и от един от гругите членове на групата: Валентин Хаджийски. И това беше гостатъчно. Знаехме, че ще е

Наводнена гора по горното течение на р.Амазонка, която местните хора наричат Рио Солимоис (Rio Solimões)

трудно, но не и невъзможно. И че ще е предизвикателно. Времето за подготовка бе малко. Поради ангажименти от различно естество два месеца преди тръгването аз почти не бях в България и се подготвих за Амазония в кратките паузи между останалите ми пътувания. Благодарение на подробния инструктаж на Филип и помощ от приятели, събрах достатъчно екипировка.

Високата влажност и всекидневните проливни дъждове налагаха по-специфичен подбор на дрехи и обувки, старателно опаковане на багажа и, разбира се, попълване на аптечка с медикаменти за различни заболявания. По време на самото пътуване най-сериозен проблем се оказаха разнообразните насекоми, които се гощаваха с нас по особено кръвожаден начин и не се повлияваха от репелентите и противоалергичните медикаменти. Единственото спасение беше билковият разтвор, който една от местните жени ни приготвяше и той успокояваше стотиците ни ухапвания.

В началото ни тръгна „като по вода“ – съвсем буквално. След кратка аклиматизация в столицата на щата Амазонас Манауш групата ни пое по река Рио Негро с кораб към малкото градче Барселос. Транспортната мрежа в този район всъщност са реките, като често между населените места няма сухопътна връзка. Първият кораб бе сравнително голям, защото и водните пътища бяха широки. След това се прехвърлихме на по-малко корабче, а накрая и на лодки. За няколко денонощия преодоляхме огромно разстояние по реките Рио Негро, Рио Демини и Рио Арака, за да стигнем

Хамациите са вързани за горната палуба (която е и покрив), а целият багаж е отдолу. При ежедневния силен дъжд отстрани се опъват найлони

лагера на Филип в джунглата, откъдето продължихме пеша към тепуя Сера го Арака.

Разстоянието по вода бе приблизително около 1900 км в едната посока, а преходът в джунглата до тепуя е 27 км с 1150 м възходяща денивелация. След Барселос пътуването ни все повече прилича на истинско приключение. Натоварихме целия си багаж на едно дървено корабче на два етажа: на втория етаж живеехме ние, а на първия капитанът и собственик на корабчето Пураке и съпругата му, която ни готвеше и поддържаше реда и чистотата на корабчето. Изключително скромни и трудолюбиви хора, които се грижеха за нас през

цялото време. Освен тях, в Барселос се запознахме и с местния ни водач Маркас и още двама негови помощници, които също ни придружаваха.

Да живееш на дървен кораб и да плаваш по 12 часа на ден не е лесна работа. Единственият ни „покрив“ беше дървеният таван на корабчето, а когато валеше, покривахме с плътен найлон от двете страни, за да не се наводним. Спяхме на хамаци, плътно наредени един до друг, багажът ни беше на пода. Всички тези битовизми приемахме с лекота, защото гледките, които съзерцавахме по цели дни бяха невероятни. Гладките води на реката се простираха напред до безкрая, а от двете ни страни виждахме джунглата: зелено безбрежно море, над което прелитаха ари и ни поздравяваха с грезгави крясъци, скачаха делфини и големи риби, а изгревите и залезите бяха истинско пиршество за сетивата ни. Корабчето

ни беше своеобразна машина на времето, която ни върна в праисторически времена, в първите дни от създаването на Земята. Бяхме буквално потопени в тази реалност и осъзнаването, че си само миниатюрна частица от нещо голямо е много силно. Човек забравя за цялата суета, с която го обгражда цивилизацията и прозира друг смисъл в съществуването си.

Единствените ни спирки по пътя бяха две села, които липсват на картите: Terra preta (Черна земя) и Васауага (Дом на рибата на диалекта Западно Яномами). Местните хора ни посрещаха с любопитство и преодолявахме езиковата бариера с лекота. Всички говорят португалски, а от миналата година всяко село разполага със сателитен интернет, който бразилската държава предоставя. Това подпомагаше комуникацията ни, но и категорично променя необратимо живота по тези места.

Реката няма да те остави гладен, рибата е в изобилие и е вкусна

Местните хора от селището Тера прета ни посрещаха радушно при акостирането

Мигът на срещата ни с Филип беше много емоционален за всички. Последните километри от пътуването ни по вода бяха на малки лодки с мотор, тъй като реката стана тясна и с много препятствия – паднали дървета, които трябваше да преодоляваме, минавайки под тях, валеше почти през цялото време и всички подгизнахме. Никога няма да забравя момента, в който видяхме Филип: той стоеше на брега: изпит и отслабнал, с огромна брада и тениска, която буквално висеше на него. Същински Робинзон. Оттук започна нов етап в приключението ни. Очакваше ни срещата с джунглата и животът на открито в среда, в която всичко се опитва ако не да те изяде, то поне да те ужили. Видяхме огромни тарантули, хищните мравки „куршум“, които пъпеха по въжетата на хамаците ни, нощем слушахме рева на маймуните и грезгавите кръсъци на папагалите. Джунглата нико-

га не спи и както се казва в една индианска поговорка „очите в джунглата са повече от листата по дърветата“.

Неизвестностите гебнат на всяка крачка и точно това направи преживяването ни истинско. На следващия ден се отправихме към целта: тепуя Серадо Арака. Разстоянието, което изминахме беше сериозно. На много места трябва да проправя път с мачете, а когато завали дъжд, пътеката за минути се превръща в буйна река, която можеш да преминеш само с въже, което опъвахме на близките дървета. В края на този ден се озовахме в подножието на тепуя и организирахме набързо лагер, за да пренощуваме и да съберем сили. Всичките ни грехи бяха мокри, а огньят, който водачите ни спретнаха, повече пушеше, отколкото топлеше уморените ни тела.

Посрещнахме деня рано, тук става светло около 6.30 ч.и тръгнахме към

Едно от обичайните препятствия в последните ни километри по реката преди да стигнем до Филип

Край огъня след изтощителен ден в джунглата

последния етап: стръмно изкачване до платото, на някои участъци има въжета, които можеш да използваш, за да преодолееш най-стръмните и хлъзгави места. Беше трудно, но гледките, които се разкриваха, бяха невероятни. Безкрайното зелено море на гъждовната гора беше под краката ни. Буквално стъпвахме над джунглата. Сега разбрах, защо индианците смятат това място за свято и дом на боговете. Тук смъртните хора нямат работа. Разбрахме го много скоро и по трудния начин. Хм.... по-скоро по влажния начин.

На платото организирахме лагер с намерение да изкараме няколко дни, в които да посетим водопада Ел Дорадо и за различни проучвания в района. Но джунглата е имала други намерения за нас. На следващия ден още от сутринта започна да вали. Проливният гъжд много скоро наводни лагера, отнесе част от багажа, а ние трябваше спешно да се евакуираме. Беше наистина неочаквано. Ежедневно валеше проливно, но не и продължително. Докато този гъжд започна и не спря. Малкото поточе до лагера се превърна в буйна река, която започна да залива палатки. Единственият ни заслон беше голямо парче плътен найлон, който бяхме опънали и скрити под него гледахме безпомощно как водата отнася багажа ни. Планината ни каза категорично, че е време да си вървим. Започна да духа много силен вятър с пориви, които ни смразяваха. Събрахме остатъците от мокрия си багаж и тръгнахме обратно. Слизането до първия лагер на брега на реката беше

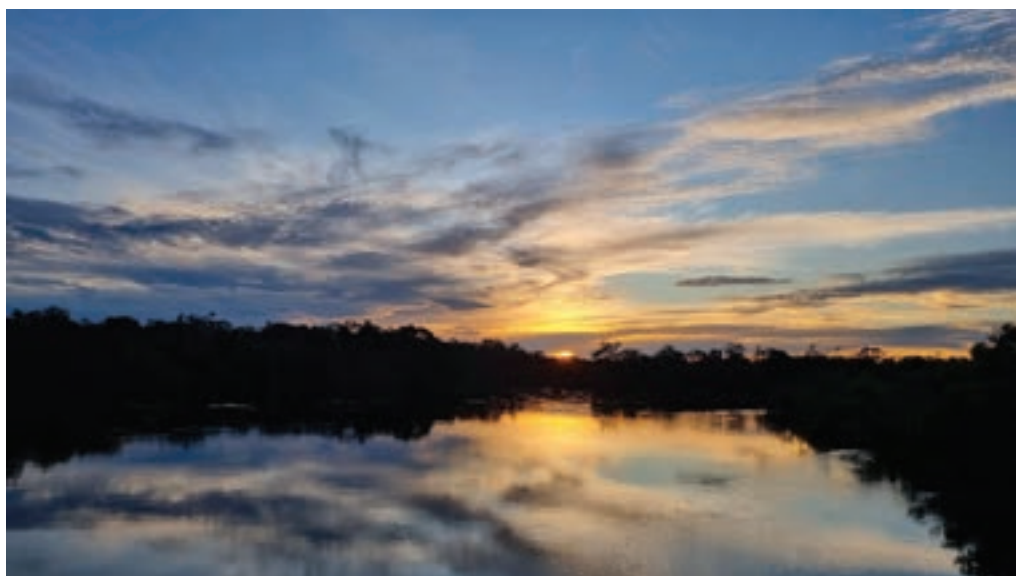

Филип ни води нагоре по стръмната стена на тепуя

цяла одисея и продължи цял ден. Всичко беше подгизнало. Наложихме да прекосим река, да стъпваме по дънери, скрити във водата и да внимаваме на всяка крачка, защото тук всяка малка травма може да се превърне в голям проблем. По обратния път спряхме в селото на Маркас и се потопихме в ежедневието на местните хора.. Наистина научихме много нови неща за бита и културата на

Близо до върховото плато на Сера до Арака

Пътешествието бе изтощително и пълно с преमेждия, на май ще запомня най-вече това – магическите залези над реката

индианците. Тръгнахме си от тези земи с усещането, че сме докоснали нещо много истинско и крехко, което е на път да изчезне.

Защото бъдещето на Амазония не изглежда розово. Изсичането на джунглата продължава и гората изчезва бързо. В комбинация с огромните пожари, навод-

ненията и други климатични промени Амазония скоро ще достигне до критична точка, след която няма обратен път.

Според проучване, ръководено от изследователи от Федералния университет на Санта Катарина в Бразилия и публикувано в списание Nature, джговните гори на Амазония са на път да достигнат решаваща повратна точка след 2050 г. А това ще донесе опустошителни последици за региона, повлиявайки и на способността на планетата да се справи с изменението на климата. Защото от състоянието на тази уникална екосистема зависи качеството на живот на планетата ни.

Друг многозначителен факт от това, което видяхме, е настъплението на мобилните комуникации. Сами по себе си те са нещо позитивно, но те осезателно променят културата и битието на местните общности. Племената вече не са изолирани в своите острови на автентична култура, стават много по-информирани, пътуват все повече по ръкавите на реките, потребяват повече, което отваря път за бизнес, но и на цялостна манталитетна промяна. До какво ще доведе това? До повече материални блага, достъп до здравеопазване и образование, но и до загуба на автентичност и бит, който е оцелявал в продължение на векове.

Месецът, когото изкарахме в тези магични земи се стопи бързо и не ни остави време за равностетка. Но когато това пътешествие вече е зад гърби ми със сигурност мога да кажа, че бе незабравимо, изпълнено с много трудни и предизвикателни моменти, в които си задаваш въпроси: Какво, по дяволите правих тук? Заслужаваше ли си?

Емилия Зафираки е журналист и пътешественик, част от екипа на АЕЖ България. Любопитството я е отвеждало в непознати земи в Азия, Африка и Южна Америка. Статиите ѝ са публикувани в различни медии: Дневник, Капитал, Club Z, а от две години има собствена рубрика в списание InGlobo. Почти целогодишно е в планината, където се занимава със скално катерене, пешеходен и ски туризъм. Освен това обича морето и последната ѝ страст е ветроходството. Автор е на детската книга „Приключенията на жабока Витан“, която ще има продължение

Моят отговор на втория е „Категорично да!“

Бих ли се върнала? Отново да, но след време.

Знам, че магията ще е различна. Защото вече имам повече информация, за това, което ме очаква. Но в джунглата ти никога не знаеш истински какво предстои. И това е най-голямото чудо. Тя те учи да си внимателен, да си нащрек през цялото време, да имаш респект към всяка мравка, да си смирен и да усещаш всеки удар на сърцето си. И да знаеш на какво принадлежиш. На Земята. Само и единствено на нея. Всичко останало е суета. ■